

КОМПЛЕКСНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ МИСТЕЦЬКОГО НАВЧАННЯ І ЗАСОБІВ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК ФАКТОР УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТІВ МИСТЕЦТВ

У статті розглядається проблема комплексного поєднання інноваційних технологій із засобами української етномузичної педагогіки, що є інструментом удосконалення фахової підготовки студентів Інститутів мистецтв у контексті особистісно-орієнтованого підходу.

Ключові слова: *інноваційні технології, інтерактивні методи, засоби української етномузичної педагогіки, фахова підготовка, креативність мислення, діалогічне спілкування.*

В статье рассматривается проблема комплексного объединения инновационных технологий со средствами украинской этномузыкальной педагогикой, что является инструментом усовершенствования профессиональной подготовки студентов Институтов искусств в контексте личностно-ориентированного подхода.

Ключевые слова: *инновационные технологии, интерактивные методы, средства украинской этномузыкальной педагогикой, профессиональная подготовка, креативность мышления, диалогическое общение.*

The article deals with the problem combining innovative technology with methods of Ukrainian Ethnomusical pedagogy that is as effective method to improve the training of students of art institutions in the context of a student-centered approach.

Keywords: *innovative technologies, interactive methods, methods of Ukrainian Ethnomusical pedagogy, training, creative thinking, dialogical communication.*

В сучасних умовах реформування національної системи музичної освіти в Україні відбуваються складні процеси, пов'язані із вимогами суспільства і Держави щодо забезпечення вищих і середніх музичних, музично-педагогічних навчальних закладів педагогічними кадрами нової генерації. Означені процеси вимагають кардинального оновлення змісту фахової підготовки студентів Інститутів мистецтв щодо забезпечення її невіддільності від національного ґрунту.

У той же час, в Законі України “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства на 2007-2015 роки”, у Державній програмі “Інформаційні і комунікаційні технології в освіті і науці”, “Національному освітньому глосарії: вища школа” передбачається активне упровадження інновацій у процес фахової підготовки студентів Інститутів мистецтв. Адже методичне забезпечення музичної педагогіки та виховання у сфері інноваційних технологій не є сьогодні цілеспрямованим і достатнім.

Таким чином, актуальність проблеми нашого дослідження обумовлена протиріччям між потребою суспільства і Держави щодо активного розвитку музичної освіти, створення ефективної системи підготовки фахівців-музикантів – носіїв і трансляторів української музичної культури, і необхідністю розробки інноваційних технологій, що сприяють ефективності цього процесу.

Удосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музики у контексті сучасних напрямів психологічного аналізу вимагає особистісно-орієнтованої моделі навчально-виховного процесу в музичній та музично-педагогічній освіті всіх рівнів. На думку В.Загвязинського, спрямування на особистість, тобто особистісно-орієнтований підхід, відповідає за перехід від інтуїтивного відчуття законів і закономірностей, яким підпорядкована фахова діяльність педагога, до їх осмислення, свідомого врахування та застосування [2,с.24]. Врахування особистісно-орієнтованого підходу дозволяє розглядати процес фахової підготовки студентів

Інститутів мистецтв як таких, що володіє потенціалом створення певних інтелектуальних та творчих цінностей під час формування особистості фахівця-музиканта.

Однією з важливих характеристик особистісно-орієнтованого підходу є спрямування мислення майбутніх фахівців-музикантів на діалогічність. На думку В.Серікова, діалог – це “мікроодиниця педагогічного спілкування на особистісно-смысловому рівні” [4, с.189]. Ефективність накопичення особистісного музично-педагогічного досвіду в контексті діалогічного спілкування залежить від включення у зміст заняття з певної навчальної дисципліни діалогічно-орієнтованих проблемних ситуацій, від рівноправної взаємодії суб’єктів діалогу, від готовності до діалогу.

Саме діалог заохочує прояв суб’єктивної позиції щодо засвоєння національних музично-культурних, музично-педагогічних цінностей і перетворення їх у переконання, поєднуючи особистісно-смыслову мотивацію студентів із спрямуванням щодо отримання фаху саме вчителя музики. Адже спілкування в процесі фахової підготовки студентів Інститутів мистецтв з українським народним або класичним музичним мистецтвом не вичерпується одиничним контактом із зразком музичного фольклору або музичної класики. Таке спілкування передбачає осмислення педагогічного потенціалу твору, його естетичної цінності, розуміння важливості його використання у педагогічній практиці.

Таким чином, залучення особистісно-орієнтованого підходу до проблеми удосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музики сприяло відбору інноваційних технологій, що передбачають діалогічну взаємодію студентів між собою, а також студентів із викладачем. Означені технології визначають роль викладача в якості модератора, який спрямовує навчальну діяльність студентів на досягнення мети заняття, забезпечує домінування активності студентів у навчально-виховному процесі. З огляду на вищезазначене, до розгляду нами прийнято групу інтерактивних методів, що займають важливе місце серед інноваційних технологій мистецького навчання завдяки їх спрямованості на безпосереднє формування особистості майбутнього вчителя музики.

Зміст поняття “інтерактивності” (від “inter” – взаємний, “act” – дія) передбачає взаємодію, перебування в режимі спілкування, бесіди, діалогу з будь-ким. *Інноваційність* групи інтерактивних методів полягає у спрямованості на перманентне охоплення нового за рахунок наявності творчих завдань, на роботу в невеликих підгрупах, що входять у стандартні групи, на рольові, імітаційні, ділові та ін. ігри, на залучення суспільних ресурсів (запрошення спеціалістів, проведення екскурсій, відвідування вистав, виставок тощо), інтелектуальних розминок, на ознайомлення з новим матеріалом у формі інтерактивних лекцій “студент у ролі викладача”, “кожен навчає кожного”, “сократичний діалог”. Інноваційні технології передбачають також використання проєктивних технік під час обговорення складних і дискусійних питань. До таких відносяться: “дискусійна гойдалка”, “дискусія в стилі телевізійного ток-шоу”, дебати, суспільні слухання тощо.

Характеризуючи сучасні інноваційні напрями у музичній освіті України, Г.Падалка наголошує на важливості “герменевтичного підходу, який передбачає емоційно-ціннісне тлумачення мистецтва з урахуванням соціально-культурних традицій, а також особистісного художньо-творчого досвіду суб’єкта”[3, с.263]. Опора на герменевтичний підхід є значущою для удосконалення фахової підготовки студентів, змістовою ланкою якого є багатовікові традиції виховання українського народу, втілені у народній педагогіці, музичному фольклорі різних жанрів і національному музичному мистецтві.

З огляду на вищезазначене, удосконалення фахової підготовки студентів Інститутів мистецтв базується на інноваційних технологіях, що інтегрують широке коло музичних, музично-педагогічних навчальних дисциплін, накладаючи інтерактивні методи на традиційні підходи, притаманні педагогіці українського народу, розвинені як вітчизняними, так і світовими вченими. Таким чином, комплексне застосування означених технологій у процесі фахової підготовки передбачає відповідну організацію, що залучає інтерактивні методи, які відпрацьовуються на матеріалі етнопедагогічного впливу. Результативність у цьому випадку забезпечується за рахунок синтезу традиційного та інноваційного.

Важливість етнопедагогічного чинника у процесі розвитку музичної освіти України обумовлюється невичерпним педагогічним потенціалом української народної педагогіки загалом і української етномузичної педагогіки зокрема.

Найбільш дієвими засобами української етномузичної педагогіки є український музичний фольклор і національне музичне мистецтво. Значення активного використання цих засобів для розвитку сучасної музичної освіти в Україні визначається її спрямованістю на ефективний творчо-інтелектуальний розвиток фахівця-музиканта – вчителя музики, керівника музичного колективу, виконавця тощо. Адже саме педагог-музикант спроможний здійснити педагогічний і культурний вплив на мислення та вдачу підростаючого покоління шляхом залучення засобів музичного фольклору та національного музичного мистецтва.

В результаті використання цих засобів у процесі фахової підготовки у підсвідомість молоді людини закладається певна система цінностей, якої вона притримується протягом подальшого життя. На подальших етапах саме вчитель музики, викладач дитячої музичної школи або школи мистецтв є відповідальним за розвиток і удосконалення системи цінностей підростаючого покоління, адже засоби етномузичної педагогіки найбільш активно впливають на емоційну сферу дитини.

Опора на музичну культуру свого народу – одна з головних умов успішного розвитку музичної освіти. Провідні українські педагоги-музиканти, створюючи свої концепції фахової підготовки студентів, за основу брали народні традиції музичного виховання та український музичний фольклор, покладаючись на його виховну роль і значення. До таких педагогів-музикантів відносяться А.Авдієвський, В.Верховинець, М.Леонтович, Л.Ревуцький, Я.Степовий, К.Стеценко тощо.

Якщо розглянути педагогічні системи провідних європейських музичних педагогів за видами музичної діяльності, що лягли в основу національних систем музичної освіти відповідних країн (у Е.Жак-Далькроза – ритмічний рух, у К.Орфа – елементарне музикування, у З.Кодая – хоровий спів), через призму музичної етнопедагогіки, то очевидною стає їх близькість до народних традицій музичного виховання. Триєдність музики, слова і руху, характерна для музичного фольклору, притаманна методичній системі провідного швейцарського педагога Е.Жак-Далькроза. Видатний німецький композитор і педагог-новатор К.Орф зробив музичний фольклор основою своєї педагогічної системи, вважаючи його першоосновою музичної освіти та виховання. Музично-педагогічна концепція З.Кодая повністю базується на музичному фольклорі як основі музичної культури нації. Головне спрямування музичної освіти, за його концепцією, повинно відбуватись в руслі народної пісні, яку педагог пропонував розглядати в якості рідної музичної мови.

У системі педагогічних поглядів В.Верховинця на розвиток музичної освіти, яка суттєво розвиває концепцію Е.Жак-Далькроза (характерна особливість – евритміка), здійснюється обґрунтування значення музичного танцю-гри для розвитку естетичних почуттів, творчого потенціалу, музичних здібностей вихованців на основі впливу синтезу музики, танцю, слова та ритмічних рухів. Педагогічні ідеї М.Леонтовича та його однодумців Я.Степового та К.Стеценка свідчать про створення в Україні уже в двадцятих роках минулого століття оригінальної концепції музичної освіти та виховання, базові засади якої послідовно викладені у праці М.Леонтовича „Практичний курс навчання співу у середніх школах України”.

Новаторським кроком розвитку музичної освіти в Україні стала програма з музики для загальноосвітніх шкіл, створена провідними діячами української музичної освіти та виховання А.Авдієвським і А.Болгарським [1]. Новаційність і принципова відмінність даної розробки полягає в етнопедагогічному підході авторів до ролі української народної музики у формуванні духовної культури підростаючого покоління. Будуючи репертуар програми на основі музичного фольклору, автори вважають його “інтонаційним джерелом класичної музики, фундаментом для створення високохудожньої сучасної масової популярної музики” [1,с.4]. Принциповою відмінністю даної програми є положення щодо недоцільності на початковому етапі музичного виховання змішування “народної музики з різними іншими видами музики, а також епохами, стилями, ... бо різні музично-естетичні системи потребують

щораз іншого характеру сприймання, наявності різних слухових навичок. А це може сформувати невибагливі смаки, розвинути музичне споживацтво” [4, 4].

Символічним для розвитку української музичної освіти стала постать видатного українського митця, великого майстра української музики ХХ – ХХІ століття, Героя України, Народного артиста Радянського Союзу, академіка А.Авдієвського, керівника всесвітньо відомого музичного колективу “Національного хору імені Г.Верьовки”, а також Інституту мистецтв імені М.П. Драгоманова. Саме ця велична постать відіграла велику роль у становленні сучасної української музичної освіти, стверджуючи своєю творчовиконавською, педагогічною, науковою, організаційно-просвітницькою діяльністю ефективність комплексного застосування великих традицій українського народного музичного мистецтва і інновацій у музично-педагогічній, мистецтвознавчій діяльності.

Саме під керівництвом А.Авдієвського відбувся розквіт наукової думки Інституту мистецтв, упровадження у процес музичної освіти інноваційних технологій. Блискуча плеяда науковців у галузі не тільки музичної, а і мистецької освіти у цілому, що працює під керівництвом А.Авдієвського, представлена докторами і кандидатами педагогічних наук, мистецтвознавства, серед яких А.Болгарський, С.Горбенко, Т.Гризоглозова, Н.Гуральник, Т.Завадська, А.Козир, С.Коробецька, Л.Куненко, Г.Побережна, Є.Проворова, О.Рудницька, В.Федоришин, О.Хижна, О.Щолокова та ін.

У той же час, рівень “мистецької планки”, визначений рівнянням студентів і викладачів Інституту мистецтв на творчу діяльність Національного хорового колективу імені Г.Верьовки і особисто його керівника, забезпечує належний рівень їх музичної освіченості й виконавської діяльності згідно усталених традицій українського музичного мистецтва. Основою ж фахової підготовки майбутніх учителів музики є український музичний фольклор – “наша невмируща пісня” (за висловом А.Авдієвського).

З огляду на вищезазначене, доцільним є використання засобів української етномузичної педагогіки в якості базису для розвитку сучасної української музичної освіти шляхом залучення у процес освіти майбутніх фахівців-музикантів інноваційних технологій. Маючи на меті, в першу чергу, формування і розвиток креативності мисленнєвої діяльності майбутніх учителів музики, процес музичної освіти спрямовує свій художньо-естетичний, психолого-педагогічний потенціал на здатність майбутніх педагогів до виявлення ситуативної і надситуативної проблемності при підпорядкуванні першої останній, вирішення проблемних ситуацій, усвідомлений розвиток особистих творчих умінь і навичок. Стратегія формування креативності мислення студентів спрямовує їх на організацію власних дій під час фахової підготовки та практичної фахової діяльності, на пошук алгоритму, який керує мисленнєвою діяльністю.

Нами було створено спеціальний психолого-педагогічний тренінг креативності мислення, що залучає ряд інтерактивних методів і функціонує на матеріалі етнопедагогічного впливу (музичному народному і класичному мистецтві, засобах української народної педагогіки тощо). Загальні принципи побудови програми тренінгу обумовлені сучасними вимогами до розвитку музичної освіченості студентів. Зміст тренінгу спрямований на формування інтелектуально-творчих якостей майбутнього вчителя музики: тобто тренінг розвиває здатність до конструювання, моделювання знань. Тренінг формує свідоме відношення до креативності мисленнєвої діяльності як до засобу удосконалення самого себе, що створює підґрунтя для музично-виконавської, музично-педагогічної творчості.

Спрямування на креативність, закладене у тренінгових вправах, обумовило відпрацювання основних позицій креативності мислення, необхідних при вирішенні музично-педагогічних проблем. До цих позицій ми віднесли наступні: гнучкість та чіткість мислення, бачення змістової структури об’єкта; уміння створювати оригінальний спосіб вирішення проблем, віднаходити нестандартні рішення тощо.

У другій частині тренінгу, спрямованій на забезпечення рефлексивних можливостей мислення, передбачалося відпрацювання здатності майбутніх вчителів музики підніматись над потребами ситуації, ставити мету, яка перекриває вихідну проблему, тобто відпрацювання активності надситуативної. В цьому випадку майбутній вчитель музики

продовжує пізнавальну діяльність щодо музично-педагогічних знань як за межами навчальних вимог відповідних курсів навчально-виховного процесу, так і програмних вимог під час фахової діяльності.

Надситуативна активність передбачає також самостійну постановку і вирішення педагогічних проблем. Пізнавальна і творча фахова діяльність регулюються на основі рефлексії, завдяки якій майбутній вчитель музики удосконалює не тільки діяльність, яку виконує, а і самого себе, як суб'єкта діяльності.

Креативність майбутнього фахівця-музиканта відпрацьовується на основі наступних інноваційних методів мистецького навчання: “дискусійної гойдалки”, психолого-педагогічних вправлянь у парах (вправа “Протилежності”), інтерактивного полілогу, пізнавально-рольових та ділових ігор щодо моделювання проблемних ситуацій навчально-виховного процесу, “Диспут під час науково-практичної конференції”, “Студент в ролі викладача”, навчальних дискусій, неформалізованого інтерв'ю думок і ставлень, самоспостереження (Що мені подобається у собі?), самозвіту (аналіз негативних моментів фахової діяльності під час педагогічної практики, а також їх наслідків), психолого-педагогічних вправлянь з аналізу проблемних ситуацій, що відбулась на уроці музики під час педагогічної практики тощо.

Означені методи застосовувались нами на матеріалі українського музичного фольклору в обробках видатних діячів української музики А.Авдієвського, М.Леонтовича, М.Лисенка, Л.Ревуцького, Я.Степового, К.Стеценка та ін.: “Щедрик”, “Подольночка”, “Піють півні”, “Чотири воли пасу я”, “Мала мати одну дочку”, “Вишні-черешні розвиваються”, “Ой у полі жито”, “Козака несуть”, “Лугом іду, коня веду”, “Умираю, моя мати”, “Ой у полі могила”, “Там, де Ятрань круто в'ється” тощо. Під час тренінгів було залучено також фрагменти оперних, симфонічних, камерно-інструментальних, вокально-хорових та камерно-вокальних жанрів, що належать до творчого здобутку українських композиторів-класиків – М.Березовського, Д.Бортнянського, А.Веделя, М.Вербицького, М.Лисенка, Б.Лятошинського, О.Ніжанківського, М.Скорика та ін.

Експериментальна перевірка комплексного поєднання інноваційних методів мистецького навчання із засобами українського музичного фольклору засвідчила позитивну динаміку формування креативності мислення майбутніх учителів музики, що визначено одним із пріоритетних завдань розвитку музичної освіти в Україні.

З огляду на вищезазначене доцільно констатувати наступне:

інноваційні технології ґрунтуються на використанні інтерактивних методів, які спрямовані на перманентне охоплення навчального матеріалу шляхом використання творчих завдань, рольових, імітаційних, ділових ігор, залучення суспільних ресурсів, інтелектуальних розминок, проєктивних технік під час обговорення складних і дискусійних питань;

одним з важливих чинників удосконалення фахової підготовки у контексті формування особистості майбутнього вчителя музики, керівника музичного колективу, виконавця, викладача дитячої музичної школи або школи мистецтв тощо є комплексне поєднання інтерактивних методів із засобами української етномузичної педагогіки у спеціальні тренінги з метою підвищення рівня музичної освіченості, мобільності, розвитку креативності мислення студентів під час навчально-виховного процесу;

організація процесу музичної освіти із залученням інтерактивних форм і методів, що функціонують на базі традиційних підходів педагогіки українського народу, сприяє ефективності фахової підготовки фахівців-музикантів за рахунок синтезу традиційного та інноваційного.

Література

1. Авдієвський А.Т. Проект програм з музики середньої загальноосвітньої школи та позакласна робота з музики 1-4 класи. / А.Т. Авдієвський, А.Г. Болгарський, І.М. Гадалова, З.З. Жофчак. – Київ: Освіта, 1991. 74с.

2. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя /Владимир Ильич Загвязинский. – М. : Педагогика, 1987. – 160 с.

3. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) /Галина Микитівна Падалка. – К.: Освіта Україна. 2008. – 274 с.

4. Сериков В.В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем /В.В. Сериков. – М.: Изд. Корпорация «Логос», 1999.–272с.

УДК 371.378. 016 78.01

Чжао Веньфан

КОНСТРУЮВАННЯ ЗМІСТУ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ МОДЕЛЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЕКТОРІЇ

В статье рассматриваются основные направления организации вокально-хорового обучения и возможности моделирования индивидуальных образовательных траекторий китайских студентов в институтах искусств.

Ключевые слова: китайские студенты, вокально-хоровое обучение, моделирование, индивидуальные образовательные траектории.

The article discusses the main directions of the organization of vocal and choral training and simulation capabilities of individual educational trajectories of Chinese students at the Art Institute.

Keywords: Chinese students, vocal and choral training, simulation, individual educational trajectory.

Останні світові досягнення в галузі педагогіки вищої школи, пов'язані з стійкими тенденціями спрямованими на розгляд особистості як ключової фігури в освіті, що передбачає організацію особистісно орієнтованого навчання та вибору суб'єктом освіти моделі індивідуальної освітньої траєкторії (МІОТ).

Основні концептуальні положення цієї проблеми представлені в нормативних державних освітніх документах: законі “Про вищу освіту”, “Державній національній програмі “Освіта України ХХІ століття”, “Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті”, наказами Міністерства освіти та науки України: “Програмою дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України”, “Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2013рр.” та ін..

Безперечно, що під розробкою моделі індивідуальної освітньої траєкторії в різних галузях педагогічної освіти передбачається підбір індивідуального змісту професійного навчання у ВНЗ, з урахуванням індивідуальних здібностей і можливостей, світоглядних орієнтацій, темпу навчання тощо. Актуальність даної проблеми загострюється в зв'язку з тим, що разом з українськими студентами в інститутах мистецтв і на музично-педагогічних факультетах педагогічних університетів навчаються студенти інших національностей, зокрема студенти з Китаю, які приїхали в Україну з метою ознайомлення з кращими традиціями національного музичного мистецтва. В даній статті ми зупинимось на потребах тих китайських студентів, які мріють опанувати традиційне вокально-хорове мистецтво і тому відповідно до їх співацьких здібностей і творчого потенціалу необхідно визначити основні напрямки стратегії їх навчання.

Тому **метою** даної статті є висвітлення особливостей конструювання змісту вокально-хорового навчання китайських студентів в умовах моделювання їх індивідуальної освітньої траєкторії.

Проблема особистісно-орієнтованого навчання має глибинні корені. На думку А. Хуторського, її цільова спрямованість співпадає з особистою і творчою орієнтацією навчання дітей та юнацтва і представлена в багатьох школах і системах. До її перших авторів можна віднести давньогрецького філософа і педагога Сократа (469-399 рр. до н.е.). “Шляхом особливих питань і міркувань Сократ допомагав співрозмовникові самостійно приходити до постановки або розв'язання проблеми; в результаті істина відкривалася не тільки учневі, але